

ЗВОН

Беларуская штодзённая політычна-літэратурная часопісь.
 Рукапісы павінны быць перапісаны чыстальна. Аплата прынятых рукапісаў залежыць ад рэдакцыі. Рукапісы назад не выдаюцца.
 Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі:
 м. Менск, Юбілейны дом.
 Цана нумару 1 марка.

ГОД ВYДАНЬНЯ I.

Рэдакцыя адчынена штодня ад 9—12 гадз. і ад 5—7 гадз.

Цана абвестак:

за 1 радок за тэкстам . 2 м.
 шукаючым працы, за абвестку . . . . 2 м.

№ 9.

Менск, Пятніца, 12 верасня 1919 г.

№ 9

Дзёне вялікага недахвату паперы, газета часова выходзіць тры разы на тыдзень: у панядзелак, сераду і пятніцу.

РАСПАРАДЖЭНЬНЕ

Генэральнага Камісара Усходніх Зямель, устанаўліваючае новы курс валют, каторы мае прымацца у павятовых касах Віленскага і Берасьцейскага округу і у паведах б. Менскай губ.

Згодна з распараджэньнем ад 16-га ліпеня 1919 г. № 72 („Урадовы Дзеньнік“ № 9) устанаўліваецца, ад дня адтрыманьня гэтага распараджэньня аж да яго скасаваньня, гэтакі курс валют, у каторых могуць прымацца уплаты і рабіцца выплаты урадовымі постаі і грамадзянскімі інстытуцыямі, а іменна:

100 остмарак=100 руб. царск.=285 р. 71 к. думск.

100 руб. думск.=35 руб. царск.=35 остмар.

100 остмарак=50 острублеу.

Генэральны Камісар Асмалоўскі.

Варшава, 28 жніўня 1919 г.

Беларускія сыны*)

На Беларускім бітым шляху,
 Бьючы у кайданавы званы,
 Брыдзе чужынец, а з ім побач
 Хто?

—Беларускія сыны!

У Беларускім вольным краю,
 З ярэмнай збрыўшы стараны,
 Царыць чужынец, а у паслугах
 Хто?

—Беларускія сыны!

Над Беларускай беднай хатай,
 Як полка вырвана с труны,
 Вісьць чужы сыцяг, а трымае
 Хто?

—Беларускія сыны!

У Беларускім Божым доме,
 Як над касцямі груганы,
 Крумцяць чужынцы, а іх складам
 Хто?

—Беларускія сыны!

На Беларускім буйным полі
 З вясны да новае вясны
 Растуць крыжы, а пад крыжамі
 Хто?

—Беларускія сыны!

Янка Купала.

Да беларускага насяленьня Меншчыны.

Браты-беларусы! Ужо пяты год, як на зямлі нашай адбываюцца войны. Край наш знішчаны, будынкі спалены, лабро вывезена. Старонка наша на працягу пяці год пераходзіць з адных рук у другіе. Хто мае сілу і ахвоту, той бярэ і камандуе намі. І кожны дае нам усе большыя і лепшыя абяцанкі, але добра мы ня бачым. Мы бачым адно, што жылося нам цяжка, а палёгкі ня выдаць.

*) На недаглядзе карэктара у гэтым вершы у № 8 было прапушчана 4 радкі, дзёне чаго верш друкуецца нанова.

Браты-беларусы! Мы бачым, як гаруе наш народ, як дратуецца наша Бацькаўшчына,—цяжка нам на гэта глядзець! Усе мы радзіліся на гэтай зямлі, разам расьлі, разам гадаваліся,—дык паслухайце нашай парады:

Браты! Ня збавімся мы ад гэтага ліха ніколі, калі ня скажам усяму сьвету, што мы—*беларусы*. Усе мы, што жывом у Меншчыне, Віленшчыне, Магілеўшчыне, Гродзеншчыне і Вітабшчыне, складаем адзін вялікі *Беларускі Народ*, лікам больш 12 мільянаў. Усе мы павінны згаварыцца, злучыцца, каб будаваць сваю *Беларускую Дзяржаву*, як ангельцы, немцы, Польшча і іншыя. Усе гэта у нас даўней было. І толькі тагды, як станем мы гаспадарамі на сваёй зямлі і будзем мець сваю *Беларускае войско*,—тагды збавімся мы ад таго гора і бяды, чаго нацярпеліся за гэтыя пяць год вайны і шмат раней, як панавалі над намі расійцы, каторыя не шанавалі ні нас, ні мовы нашай, ні звычаяў нашых. Толькі тагды ня будуць суседзі ваяваць за зямлю нашу, бо будуць ведаць і баіцца, што гэта зямля нашая, *беларуская*, а не расійская ці польская.

Але як-жа гэта зрабіць? Дзеля гэтага трэба па усіх нашых весках, засьценках, селах, мястэчках і гарадох закладаць *Беларускія Рады*. Няхай дэпутаты ад весак зьбяруцца у воласьці і заложачь Валасную Беларускую Раду. А дэпутаты ад валасьцев, сабраўшыся у горад (па 2 ад воласьці)—зложачь з сябе Паятовую Беларускую Раду.

Пакуль ня можна зрабіць акуратных выбараў, няхай закладаюць Рады хаця бы паасобныя беларускія арганізацыі, ці, наагул, тыя людзі, якім дорога справа адраджэньня Беларусі. Няхай твораць часовыя Рады і стараюцца, каб у

гэтыя Рады уваходзілі акуратна выбраныя дэпутаты. Няхай стараюцца, каб хутчэй і лепей адбываліся выбары, зьбіраліся зьезды. Ня можна адкладаць гэтае важнае работы.

Скора польскае войска ачысьціць ад расійскіх гультаяў увесь наш край, але гэта яшчэ ня значыць, што наша зямля адойдзе да Польшчы. Аб долі свайго краю пастановім мы самі на сваём, сабраным зусей Беларусі, Соіме.

Хутка прыдзе дзень, калі нас усіх, увесь народ беларускі спытаецца сьвет, як мы хочам жыць у будучыне і з кім хаурусаваць. І як будзе тады пастаноўлена, так і застаецца на доўгія гады. Дык трэба, каб нашыя людзі добра зразумелі, дзе дабро іх чакае і дзе ліхо; каб памяталі, што усе мы—і каталікі і праваслаўныя, што жывіом на Беларусі—складаем адзін вялікі Беларускі Народ, каторы павінен сам дбаць аб сваёй будучыне, каб як адзін чалавек дабіваліся для сваёй Бацькаўшчыны волі і незалежнасьці.

У Менску ужо колькі тыдняў, як беларусы згуртаваліся і пачалі працаваць. Выбраны тут наш Беларускі Нацыянальны Камітэт. Трэба каб каля гэтага Камітэту згуртаваліся усе беларускія арганізацыі Меншчыны. Дзёне таго, як толькі дзе зьяўляецца арганізацыя, закладаецца *Беларуская Рада*, ці Беларускі Камітэт, ці іншая якая беларуская арганізацыя, няхай зараз-жа яна наведамляе аб сабе у Менск, у Нацыянальны Камітэт. А Паятовыя Рады няхай адразу, як заложачь, пасылаюць ад сябе прадстаўнікоў у Менскі Камітэт на працу і параду.

Беларускі Нацыянальны Камітэт у Менску.

9 верасня 1919 г.

„Рускія людзі“ і Беларускі народ.

„Ну добра“.—знойдуцца такія людзі, скажуць: „ну, добра,—хай маскоўцы паробяцца шчырымі і назавуць сябе вялікарусамі і нават пачнуць думаць па-вялікаруску,—гэта ім лёгка зрабіць, бо яны вялікарусы ёсьць і былі, а толькі да часу іначэй сябе называлі,—а што-ж рабіць тым беларусам, якія узгадаваліся на думцы, што мы рускія, „агульна-рускі“ людзі,

якім любя „агульна-руская“ культура, што так доуга супольнымі сіламі выраблялася у Маскве і Петарбургу, якіе адчуваць і думаць па-беларуску ня умеюць, а тым часам любяць Беларусь, бо на ёй радзіліся, любяць народ, бо з яго выплеліся?

Адказ на гэта ня хітры: трэба быць пчырым з самым сабой і з тым народам, аб лобві якога гаворыцца. Трэба праверыць, ці есьць гэтая любоу па праудзе любоу, ці толькі словы аб ёй. Трэба удумацца у становішчо, у якім апыніўся беларускі народ і чаму яно так зрабілося. Ці-ж каб адукаваньне сыны нашага народу, аддавалі яму тое, што ад яго узялі, быў-бы ён у такім стане як цяпер, бяз сілы, бяз сьвядомасьці, бяз сьвятла? Ці-ж магчымы былі-б на нашай старане такія выпадкі, якіе адбыліся на ёй праз 2 апошніе гады?— Страх падумаць—чацьвертая армія, становіцца на нашай зямлі, чацьверты раз мяняецца на ёй улада, а дзе наш народ, дзе яго голас, голас праўнага гаспадара-тубыльца? Чаму у Польшчы на карысьць усяго польскага народу будзе новае моцнае гаспадарства Язэп Пілсудзкі, а ня правіць урады „обліском-запец“ Мясьнікоў? І чаму гэтаму Мясьнікоўу так легка удалося другі раз узьсецьці нам на галаву? Праудзівае каханьне народу і Беларусі дасць праудзівые адказы нашаму тутэйшаму „рускому“ чалавеку на гэтыя пытаньні і пакажа праудзіваю дарогу па якой трэба ісьці. Яна ляжыць да незалежнасьці беларускага народу, да абудваньня яго матэрыяльнай і духоўнай гаспадаркі. Для уступіўшых на гэтую дарогу няма ніякіх пытаньняў аб „рускай“ культуры, бо матэрыяльная культура б. Маскоўскай імперыі есьць толькі убогая, мізэрная частка усесьветнай матэрыяльнай культуры, а духоўная

яе культура зьяўляецца толькі адной з блізкіх нам славянскіх культур, каторыя мы можам (як блізкія нам) любіць і часткай, значнай часткай, той вялікай усесьветнай духоўнай культуры, з якой мы павінны чэрпаць найлепшае для аздобы нашага народнага гмаху. Той, хто працаваў для Беларусі, як пчыры яе сын, успомніць ня адзін прыпадак уступленьня на гэтую дарогу бяз нічых нагавораў, а толькі праз свае думкі такіх Саблаў.

Ну, а калі знойдуцца беларусы, каторыя пры усей сваёй любві да народу і краю, ня здоляюць адкаснуцца ад Масквы і не захочуць ісьці па гэтай дарозе,—што ім рабіць?

У „Агадзе“ запісана адно пекнае паданьне з часоў 40 летняга туляння Ізраэля у пустэльні. Што год, у надвечар першага Аба, Маісей хадзіў па табары і загадываў: „Выходзьце капаць долы! Выходзьце капаць долы!“ Кожны з племені выкопываў сабе дол і клаўся у яго на-нач. А на заўтра выходзіў на табар весьцьнік і клікаў: „жывыя аддзяліцеся ад мертвых!“ Кожны раз у зямлі аставалася 15.000 ізраільцяў, аж пакуль лічба памершых не дайшла да шасьцісот тысяч душ. Калі у апошні саракавы год з зямлі паўставалі усе, дык былі не хацелі верыць гэтаму і зноу напакладаліся у зямлю і так цягнулося пяць дзен, аж пакуль ня увернуўся народ, што кара Боская над ім скончылася, і зямля обяцаная блізка. „Тады справілі сьвято“.

Мы яшчэ толькі вырашылі з нашай эгіпцкай няволі. Ча?поўнага адраджэньня нашага народу, поўнага разьвіцьця яго здольнасьцяў і сілаў—наш край абяцаны—яшчэ ня блізка і, пакуль мы дасягнем яго, мінець не адно першае Аба. За народамі плятуцца і тые, хто духам зьвязаны з яго Эгіпцкімі

цярпеньнямі, тые, каму няволя на зауседы скалечыла душу. Народ не застановіцца. Хоць тры разы сорок гадоў будзе ісьці ен сваёй дарогай, але дасягне такі сваёй мэты жывы і моцны, мацнейшы чым-сі цяпер. Ен не памрэ, ен мусіць і будзе жыць усе някнейшым жыцьцем. А ім, чымі, на часьці рукамі душыўся народ,—ім, спагадчыкам яго няволі і паслугачам яго уціску; ім, чые крокі не пасьпеваюць за слаўным паспалітым яго рушэньнем,—ім прыдзецца паволі выміраць.

Гэта іх соцыяльнае прызначэньне. Спакойнае прыняцьце на сябе гэтага прызначэньня пакажа іх політычны розум і будзе іх грамадзянскай заслугай перад вечным, слаўным, вялікім Беларускаім народам.

Навагрудзкі.

Беларуская Кнігарня.

Ужо даўно была у Менску Беларуская кнігарня. Апошнім часам яна мясьцілася па Захараўскай вул. № 18. Цяпер гэтае кнігарні і паміну няма. Дзе-ж яна дзелася?

Яе вывезьлі бальшавікі на Маскоўшчыну.

Беларускія кніжкі друкаваліся цяжкаю працай беларускіх работнікаў і выдаваліся коштам ахвяр прыхільнікаў беларускага руху. Яны дарма раздаваліся у беларускія вескі і селы, каб абудзіць у людзей нашану да свайго роднага і закінуць у людзкую цемру іскру сьвету, але ніколі ня былі прадметам гандлю і нажывы. Тым часам бальшавікі не пасаромыліся адабраць іх у народу і вывезьці да сябе, на Маскоўшчыну. Усяго было забрано і вывезена беларускіх кніг па старой, даваеннай цэне, на 50.000 руб., што па цяперашнім цэнам будзе каля 500.000 р.!

ТО ТОЛЬКІ СОН..

Шчыра наважанаму А. Моцнаму.

(Глядз. № 8).

Дзівіўся я усяму гэтаму, а сам не'к рад, што папау, здаецца у гэткі рай.

Сяляне усе нібы зачарованы гэткім апавяданьнем. Толькі зрадку чулося працяжнае „а а!“ Нярухома сядзелі усе, баючыся зрабіць які стук, каб не перашкодзіць казцы. Уважна слухаюць. Адам-жа, бачучы гэта, сам ня ведае, дзе ен: ці на небе, ці на зямлі,—і апавядае далей і ужо блізіцца к канцу.

„Але ось я успомніў пра жонку і дзеці і сказаў аб тым Юрку. А ен: „Прывозь, ка'а, сюды, або напішы: хай самі прыезджаюць. У нас работы ім хваце і хлеба стане,—зноу паутарыў, што і раней казаў. „Дзеці, ка'а, будуць вучыцца у той, што я паказваў, школе. а самі, гэтак, як і мы: працаваць-меце“.

Кончылі мы падвечоркаваць і ідом у народную хату. Я быў вельмі радушчы, што знашоў сваю долю, свае шчасьце. Я не'к пасьмялеў, бо чуўся тут ужо сваім, і пачаў распытвацца: „А ці войско у вас, або якая там міліцыя ці паліцыя есьць?“—„Не, ка'а, няма. Мы нікому ніякай крыуды ня робім і ні з кім не ваюем. Але калі вораг які пасягне на наш край, то тагды мы усе гуртуемся ды ідом у сталічнае

место, бяром аружжэ і баронім бацькаўшчыну. А міліцыя, ці паліцыя—пытаеш? На вошта ж яна? У нас зладзеяў, разбойнікаў, як у другіх краіох, няма, бо няма, бач, тых прычын, што робяць з чалавека зладзея ці разбойніка“. „Ага!“—працягнуў я: „Ось так дык добра. А як жэняцца у вас?“ запытаў я. „А так, браце,—калі хлопец палюбіў дзяўчыну, то ім нішто не пярэчыць. Ідуць яны запісваюцца, і жывуць пабраўшы шлюб“.

— Ну, а ці даўно ужо у вашым краі пануе такое жыцьце? І з гэтым пытаньнем мы увайшлі у хату. Народу было ужо шмат: мужчыны, кабеты, хлопцы, дзяўчаты і навет дзеці былі. Там гавораць, там чытаюць, а у другім пакою гуляюць. А якая пекна-та, якая гожацьць! Усюды на сьценах картыны, малюнкі розныя. Сталоу усякіх, і малых і вялікіх, ды усе хварбованыя да пазасьціланых узорыстымі абрусамі. Зэдлі мяккія.

Прыселі мы ля аднаго століка. Юрка пашоў узяў некую кнігу. Разгарнуў і пачаў адказаваць на мае пытаньне. Даўно, ка'а, нашы й дзяды не памятаюць. Ось у гэтай кнізе апісана, як мы дайшлі да гэткага жыцьця. У нас калісь жылі ось так, як ты, браце, расказваў у вас (я адным мамэнтам, праўда, апавядаў пра гэта). Навет цары былі. Але вось—я буду казаць коратка—вышлі з народу людзі і пачалі народ вучыць, як можна здабыць долю і шчасьце. Праўда, гэтых людзей лавілі саджалі у вастрогі, ка-

Так была аграблена у нашага народу яго духоўная сьрава.

Разам з тым, бальшавікам! была разграблена адзіная на той час беларуская часопісь у Менску „Вольная Беларусь“. Гэта яны зрабілі зараз-жа, як прыйшлі у Менск, у снежні м-цы 1918 г. Рэдактара „Вольнай Беларусі“, Я. Лёсіка „чрезвычайка“ не арэштавала толькі дзеле таго, што той падашукаў яе, а потым схаваўся.

Тагды бальшавіцкія грабежнікі ачысьцілі рэдакцыю да апошняй паперкі. Забралі пішучую машыну, шапірографы, рукапісы, канцэляр. паперу, пячаткі, канторскія кніжкі, рахункі, адрасы падпісчыкаў, пісьмы і г. д. Гдзе гэта ўсе дзелася — няма ведама. Згівуло навекі, а тым часам там шмат было рукапісаў вядомых беларускіх пісьменнікаў, каторых ніякімі грашмыма апаляціць немэгчыма, бо гэта былі аўтэнтыкі.

Мы даведаліся, што „Вольная Беларусь“ мае у хуткім часе аднавіцца і толькі брак паперы перашкаджае гэтаму. Пажадаем, каб яна хутчэй узнавілася, бо гэта была найлепшая беларуская літаратурная часопісь.

Што тычыцца Кнігарні, то яе, разумеюцца, вярнуць назад ня удацца. Яна згівула, як згівуло шмат чаго ад дзікай рукі маскоўскіх наезднікаў.

Я. Ксяневіч.

Політычныя навіны.

Польска-украінскае перамірые.

ВАРШАВА 6—IX. Паміж палякамі і украінцамі падпісана перамірые на месяц. Ад імя Начальніка Польскай дзяржавы падпісаў генэрал Дурскі, ад імя атамана Петлюры генэрал Лішко. Войскі захоўваюць ранейшае становішча на час трывання перамірыя.

Зямельныя рэформы Дэнікіна.

КАНСТАНТЫНОПАЛЬ. Гэнэрал Дэнікін абвясціў спісак зямельных рэформаў, якія будуць уведзены яшчэ да скліканьня Устаноўчага Саюму:

1) Абарона інтарэсаў рабочага стану.

2) Разьвіцьце дробнага і сярэдняга земляробства; парцэляцыя абшараў, належачых да скарбу, альбо вялікіх уласнікаў і раздача беззямельным.

3) Зямля будзе дана за выкуп.

4) Выняткам будуць землі казачкіе.

5) Урад дасць сялянам дапамогу, каб маглі закупаць зямлю, збожжю, быдло і зямельныя прылады.

БЕЛАРУСКАЯ КРОНІКА.

Беларускае Навукова-Культурнае

Т-во. Гэтымі днямі адбылося першае пасьля уцеку бальшавікоў, агульнае пасядзеньне сяброў Т-ва. На пасядзеньні абгаворваліся арганізацыйныя пытаньні ў зьвязку з тым, што многіх сяброў бальшавіцкая ўлада, калі ня вывезла, дык разагнала. Між іншым вываз у Смаленск закладнікамі п. п. В. Іваноўскага і А. Трэпко, як сяброў Прэзыдыума Т-ва, моцна адзываецца на працы у сучасны момант. Т-во мавіцца у бліжэйшым часе распачаць выдавецкую справу і заняцца справай пэдагогічна-навуковай. Месціцца Т-во пры Беларускам Камітэце, дзе у пэўныя гадзіны робіцца прыём рукапісаў да выданьня.

Слово Упоўнаважанага Беларускага Ураду у Варшаве. „Газета Польска“ у № 316 памішчае ліст Упоўнаважанага Беларускага Ураду у Варшаве п. Дубейкоўскага, Старшыні Беларускага Камітэту у

Варшаве, у справе польска-беларускіх адносін. У гэтым лісьце п. Дубейкоўскі, у зьвязку з кілянем некатарай часткай польскай прэсы гасла паустрыманьня далейшага наступленьня польскага войска за Бярэзіну, быццам бы патрэбнага толькі для абароны польскіх абшарнікаў, як офіцыяльны прадстаўнік Беларускага Ураду, зазначае, што беларускі народ, доўгімі гадамі цярпеньня моцна зьвязаны з польскім народам, уважае гэты ваенны паход не іначай, як паход дзеле асвабоджэньня яго з маскоўскае няволі; што беларускі народ, жадаючы злучэньня Беларусі з Польшчай на аснове „вольныя з вольнымі, роўныя з роўнымі“ ніколі ня згодзіцца на падзел Беларусі і ніколі не забудзе крыуды, зробленай гэтым падзелам, і дзеля гэтага ня можа і думаць аб затрыманьні паходу на Бярозе; што Народ Беларускай жадае-бы сувязі з Польшчай прынамсі ў межах перад 1772 г. і што аб распачацьці аб гэтай справе перагавораў, Беларускай Урад, пасьля агалашэньня адозвы Начальніка Польскай Дзяржавы Пілсудзкага ад 22 красавіка распачынае пэўныя акцыі.

Свой ліст п. Дубейкоўскі канчае зазначэньнем, што у адказ на прапзыцыі Беларускага Ураду і адозву Пілсудзкага, зьяўляецца значэньне у цывільнае ўпраўленьне Беларусі не беларускаму і поўнае маучаньне аднаведнае ўлады, што дае толькі магчымасьць прыгатоўвацца грунту дзеле бальшавіцка-маскоўскай агітацыі.

Намеснік Гэнэральнага Камісара п. Рачкевіч аб беларусах. Як паведамляе „Наш Край“ п. Рачкевіч у гутарцы з супрацоўнікам газэты зазначае, што народ беларускі адносіцца прыхільна да палякоў, а кіраўнікі і палітыкі занялі пазыцыю чакаючую, у зьвязку з тым, што

ралі, але зьяўляліся другіе і казалі тое самае. Ня ўсе слухалі гэтых людзей, але былі і такія, што паслухалі, зразумелі і пачалі рабіць, як казалі тыя людзі. А яны казалі: „Зразумейце сказ: адзін за усіх, а ўсе за аднаго, і жыцьце ваша палешыцца“. І вось людзі, што зразумелі, пачалі злучацца у грамадкі і пачалі жыць, як мы цяпер. Добра стало жыць так. Другіе, глядзячы на першых, так сама згуртаваліся і далучыліся да першых, і сталі жыць згодна. Дзяцей ужо пачалі адукаваць па-своему, у матчынай мове, а то бывало ў „казенках“ некай чужой атручвалі ды рабілі з дзетак здраднікаў сваіх бацькоў, што саромяліся свайго роднага. Цяпер адукуюць паводлуг патрэб кожнага народу. Праўда, усе гэта многа крыві каштавала простаму народу, а ўсе-ж такі ўзялі свой верх. Нішто не магло супыніць народнага поступу. Народ пачуў у сабе сілы ля справаваньня самым сабою, і лепшыя людзі з народу пачалі кіраваць народнымі справамі. Вось гэтакім парадкам і дайшлі мы да гэтакага жыцьця. Цяпер мы жывом, бы ў раю. Няма ні бедных, ні багатых, — усе роўныя. Няма зладзеяў, ні разбойнікаў, як я й раней казаў. Жывом сабе, згодненька, працуем і усім здаволены. Будзеш і ты ў нас жыць шчасліва! скончыў Юрка. Я нешта жадаў запытаць, аж на табе! — жонка, крыкнула: „уставай. Адам, — ужо пара!“ — і я зноў апынуўся на гэтым сьвеце, сярод людзкай бядоў“...

Кончыў і Адам.

Сяляне ад гэтага сказу нібы акамянелі. І яшчэ-б мо' доўга сядзелі, ня ведаючы, што зрабілося, каб ня гукнуў Адам другім голасам і усіх тым зрухнуў: „Я скончыў. Хадзем спаць, бо дасядзеліся такі да золку!“

Схамянуліся, і па цэлай грамадзе пашоў гоман, а вецер зважней шугнуў, каб злавіць, здаецца, ўсе, што скажуць сяляне ды панесці ўверх к зорам на суд.

— Ну, і сон! Гэта, напэўна, ты, брат, сам, выдумаў, — адкуль табе гэтак сьніць?! сказаў першы малады селянін.

— Мо' дзе вычытаў, або хто расказаў, — дадаў другі.

Усяляк гаварылі і думалі і трэйціе. Стары Максім апусьціў голаў, задумаўся і шаптаў: „То толькі сон! Эх, каб гэты сон хоць пры дзетках ці унуках збыўся у нашым краю!“ Потым прыціснуў шапку і моўчкі ўзадумьні пасунуў да хаты.

Адам нічога не адказаў. Ён пачуваў, нібы вялікі камень адлег у яго на сэрцы і з радучым тварам борзда пашоў дамоў.

Разышліся паволі і ўсе.

Вецер мацней шугнуў, зашумеў, і заціх. На ўсходзе наказалася зарніца.

Янка Кужаль.

яшчэ не згаварыліся між собою. Аднак у настрою відаць жаданьне адмяжавацца ад Расіі.

Бабруйская Павятовая Беларуска-Рода. З заняццем Бабруйска, як паведамляюць прыехаўшыя адтуль асобы, маецца сабрацца Бабруйская Беларуска-Рода і аднавіцца разбітыя бальшавікамі нацыянальныя арганізацыі.

Беларуская Вучнеўская Грамада у Менску аднаўляе сваю чыннасьць, што асабліва будзе мець вялікае значэньне у зьвязку з адкрыццём беларускіх сярэдніх школ у Менску.

Адозва Польска-Беларускага Т-ва у Варшаве. У Варшаве існуе П.-Беларускае Т-во, урад каторага складаецца з гэтакіх асоб: Э. Вайніловіч, А. Лядніцкі, К. Гардзялкоўскі, Т. Галоўка, П. Аляксук, Л. Дубайкоўскі, Р. Скірмунт, Б. Тарашкевіч, М. Абязерскі, В. Цывінскі, Г. Кяневіч і Ц. Янкоўскі.

Ад імя гэтага Т-ва выпушчана гэтакая адозва: „Сваякі! На Беларускай зямлі, змучанай царскай няволяй, нямецкай окупацыяй і бальшавіцкім наездам, стала польскае войско. Уваходзячы, нясуць яны, Бела-Русі вызваленьне і волю. Яны ужо у Менску. Дасьць Бог хутка падыдзе хвілі, калі адбярдуць з крывавага бальшавіцкіх рук рэшткі зямель беларускіх, выгнаўшы назаўсюды, туды—за Смаленск, маскоўскіх наезднікаў, каторыя—ці то у скуры царскіх чыноўнікаў, ці бальшавіцкіх камісараў, зауседы патраплялі рабіць адно: красьці, рэквізаваць, забіваць, пашыраць цемнату і зьдзекавацца над нявіннымі людзьмі.

Ось яшчэ так нядаўна абяцалі даць Бела-Русі волю і свабоду сумленьня, дакляравалі людзям хлеб і землю, а далі голад, хваробу, сьлезы, уціск, ганьбу, няволю і сьмерць. А калі, перад тварам справядлівасьці, што ідзе іх пакараць, прымушаны былі уцякаць, то стараліся давесці людзям, што Польшча прыходзіць на Белую Русь затым, каб аднавіць тут „паншчыну“. Мала есьць людзей такіх наіўных, каб такой брахне далі веры. Бо каму не вядома, што калі бальшавіцкая ўлада укінула Расію у няволю й нядолю, калі, немцы, каторыя хацелі пад'ярэміць цэлы сьвет, а цяпер сама-ахвяра бязладу,—адна толькі Польшча вольная, злучаная і незалежная паўстае да жыцця, як Рэч Паспалітая, каторая справуецца дэмакратычным Соймам, нясе народам, з каторымі зьвязалі яе дзеі, волю і вызваленьне.

Хто-ж не зразумее, што народ польскі, каторы сам праз сто год змагаўся з няволяй, няволяй тэй ганьбуе і нікому няволі тэй накінуць не захоча“.

Прынамянушы пра адозву Н. П. Панства Пілсудзкага і зазначышы, што польскае войско нясе вызва-

леньне ад маскоўскага іга, адозва запрашае іці у польскае войско і канчаецца гэтак: „Ось блізка ужо дзень, калі, прагнаўшы з краю дзікіх грабежнікаў, вольная і злучаная Бела-Русь адтрымае право супольна з вольнай і злучанай Польшчай, як роўны з роўным, да шчаслівай будучыны у аднаўленай прыязьні дзяржаўнага сужыцця з Рэчы Паспалітай польскай“.

МЕНСКАЕ ЖЫЦЦЕ.

Прыезд Я. Пілсудзкага. У хуткім часе у Менск прыязджае Начальнік Польскага Панства Язэп Пілсудзкі.

Сярод безработных чыгушчыкаў. Гэнэральны Камісар Усходніх Зямель у Варшаве абядаў безработным чыгушчыкам вась што:

Яны будуць прыймацца на службу пасля здачы спраў чыгушні мейсновай ваеннай уладай цывільнай уладзе, ім будуць выданы грамавыя і харчавыя пайкі, пэнсы інвалідам і т. д.

Арандатары зямель, скарбовых, царкоўна-кашчальна-манахастырскіх, мястowych і прыватных уласнікаў (усяго болей 4000), змучаныя бальшавіцкай анархіяй, пакуль што ня у сілах плаціць запушчаныя даўгі.

У мяйсцовых сярэдніх школах пануе цішыня. Вельмі мала вучняў прыходзіць рэгістравацца, з прычыны павялічанай платы за правачэньне у некаторых (рэальная школа) да 1000 руб. за вучэбны год.

У прытулках. Подлуг падрахунку, зробленага нядаўна Менскім павятовым аддзелам Камітэту дапамогі для дзяцей, лік дзяцей у сталых дзяцінных прытулках Менска даходзіць 968 чал. і у дзенных прытулках 2210 чал. Калі-ж да гэтага дадаць яшчэ дзяцей з школы для калек і дзяцей з 3 шпіталью—473 чал., то агульная лічба анякаемых дзяцей будзе 3651 чалав. Нашыя дзеці у прытулках дзеліцца на такі спосаб: у дзенных прытулках палякоў 607, беларусаў 235 і жыдоў 1368; у сталых прытулках палякоў 213, беларусаў 562 і жыдоў 193, а наагул у ва ўсіх прытулках палякоў 26%, беларусаў 24% і жыдоў 50%.

Дарослых хворых у шпіталю Менску на першых днеш г. м. было 812 ч.

Старцаў у багдзельнях—220.

Школьны інспэкторыят Менскага Округу месціцца на Домініканскай вул. № 34 кв. 1, куды і належыць зварачвацца ва ўсіх справах, датычучых школ. Там жа патрэбны энэргічныя людзі-спэцыялісты, для займаньня пасадаў павятовых інспэктару. Школьным інспэктарам Менскага округу назначаны п. Мечыслаў Каўс.

Усім б. працоўнікам Скарбовай Палаты жадаючым працаваць далей у гэтай установе, належыць зьвяртацца асобіста з прозьбай да дэлегата Скарбовай Сэкцыі Цывільнага Упраўленьня Усходніх Зямель, п. Орлоўскага.

Прыём будзе адбывацца у будынку б. Скарбовай Палаты 5, 6 і 7 верасьня ад гадзіны 3 да 4 па поўдні.

Рэгістрацыя беларусаў-вучыцалеў. Беларуска-Школьная Рада Меншчыны, хочучы вывясніць мажлівасьць пераходу Менскіх меставых школ на беларускую мову навучэньня і адкрыцця новых беларускіх школ, запрашае ўсіх настаўнікаў, якія могуць і хочуць выкладаць у сваіх школах на беларуску у працягу трох дзён—12, 13, 14 верасьня ад 11 да 2 гадзін зарэгістравацца у Канцэлярыі Роды (Захараўская вул., Юбілейны дом).

Просім другіе газеты перадрукаваць **Т-во працоўнікоў беларускага мастацтва.** У нядзелью 14-га верасьня у мястowych

тэатры Т-во Беларускага мастацтва пачынае сваю працу камедыяй Я. Купалы—Паўлінка, са сьпевамі і танцамі. Потым хор Цераўскага, дэкламацыя і др. Частка збору пойдзе на карысьць дзіцячых прытулкаў, а частка на карысьць самага Т-ва. Пачатак а 6 гадзіне веч. Вілеты прадаюцца у Юбілейным доме, а у дзень спектаклю—у тэатры ад 12 гадз. дня.

ДОПІСЫ.

Бальшавіцкіе уцекі. Крайская воласьць, Вілейскага павету. Разам з вялікай раласьцю з тэй прычыны, што бальшавікі уцякаюць, пачалася яшчэ большая трывога: грабежствы бальшавіцкіх аборваных, галодных салдатаў дайшлі да вялізарных размераў.

Бралі усе, што толькі пападалося пад рукі: скаціну, хлеб, сало, вопраткі, палатно і г. д. Людзі с коньмі хаваліся па лясах. Гэтакім чынам тыдні са тры у нашай ваколіцы ніхто на полі не працаваў.

А бальшавікі уцякаючы астаўлялі сьляды свае па дарозе: руіны, і стрэльбы, якія валяюцца па канавах і хмізьняках, якімі граюць па-стужкі.

Цікавы выпадак быў у весцы Віраблеўшчыны у селяніна Гэйны. Нейкім чынам ен заспрачаўся з цэлым бальшавіцкім атрадам, і яны пачалі стрэльбу у яго хату. А у гэтага Гэйны быў сын, каторы меў пры сабе пару стрэльбаў, і пачаў адстрэлівацца назад.

Перастрэлка у іх разгарэлася на некалькі дзён. Бальшавікі з м. Плешчаніцы (Барыс. пав.) прывязьлі куляметы, прыбавілі войска і адкрылася праўдзівая пазыцыя.

Уся Віраблеўшчына была зрабавана, спалена і сын Гэйны ранены. А у бальшавікоў было забіта пяць чалавек, і некалькі коней.

Пасьля гэтага разнясьбіся чуткі, што нейкі бальшавіцкі камісар Бэнгер мае спаліць усе хутары вакол, як контр-рэвалюцыйныя і няшчасныя сяляне схавалі у далекіх лясах скаціну і хатніе рэчы, жылі у страху цэлыя тры тыдні. Але, дзякаваць Богу, бальшавіком было ўжо не да гэтага,—гналі іх легіоны.

Уцякаючы бальшавікі пасьпелі толькі забіць аднаго старога ціхага чалавека (нібы шпіона) Рачыцкага і зрабаваць усе, што было у яго хаце. Так зрабавалі, што нават не было у чым хаваць няшчаснага Рачыцкага.

Прышлі легіоны у нашу ваколіцу і разам з імі прышоў супакой, людзі пачалі працаваць, паявіліся танны хлеб (ад 400 руб. за пуд, да 60—40 руб.), соль і г. д.

Бальшавіцкіе грабежнікі пайшлі ад нас, як цяжкі, кашмарны сон.

Тутэйшы.

Рэдактар-выдавец

Яв. ЛУЦЭВІЧ.